

קתלין פרייר

פורסם בחותם

ההיסטוריה כפזית טובה לגבי אמנים מבצעים. זמרים ונגנים אשר בחייהם מתחולל סביבם מחול שדים של פולחן והערצה שוקעים אל השכחה זמן קצר לאחר מותם (תופעה הפוכה אצל רבים מהמלחינים, שרק לאחר מותם מתחילה הערכתם ורק אז הם תופסים את מקומם היאות בתולדות המוזיקה). וכשם שפולחן הפרימה-דונה או הווירטואוז הוא משהו אירציונאלי ולעיתים ילדותי, והם מהווים אובייקט לעבודת אלילים של המון הזקוק לאלילים, כן גם שכחתם לאחר זמן מה אינה מוצדקת. כיום בא התקליט המשובח ועושה להם צדק כלשהו, אך גם כאן הם צפויים להזנחה עם כל שכלול קטן.

בשנת 1953 מתה בשיא גדולתה זמרת הקונטראלטו האנגלייה **קתלין פרייר** (1912-1953), ויפה עשו אחותה וכמה מגדולי ידידיה שהוציאו לאור ספר המוקדש לתולדות חייה ולזכרה: *Kathleen Ferrier – her life* (by Winifred Ferrier) – a memoir (edited by Neville Cardus), Penguin books העולם כולו היתה זו אבידה גדולה, שכן לא בכל יום צומח זמר הניחן לא רק בקול נדיר אלא גם באישיות בלתי-רגילה. אם נסקור בקצרה את התפתחותה ואת הרקע לכך, נראה שאכן אישיות מיוחדת לפנינו, אישיות שבנתה את עצמה והרקיעה בכוחות עצמה בעיקר (מה שקרוי self-made man, ובמקרה זה – woman).

קתלין פרייר נולדה כבת הצעירה למשפחה מהמעמד הבינוני (אביה היה מנהל בית-ספר) ובלתה את ילדותה ונעוריה בעיר בלקבורן אשר בחבל לנקשייר במערב האי הבריטי. אהבת המוזיקה, ובעיקר המקלה והאורטוריה, הייתה חלק מהווי הבית והסביבה. וכשאומרים אהבת המוזיקה, הכוונה לשירה ונגינה ולא להאזנה לרדיו או לתקליטים. בגיל צעיר החלה ללמוד נגינה בפסנתר ובענוריה הגיעה להישגים של ממש בשטח זה ואף זכתה בכמה תחרויות לפסנתרנים צעירים. שליטה זו בפסנתר שקנתה לה בגיל צעיר סייעה בידה רבות עת התפתחה אחר-כך כזמרת.

עם סיום בית-הספר היסודי נשלחה קתלין לעבוד במשרד הדואר, החלטה שנפלה בבית בגלל חוסר בטחון כלכלי של ההורים וגרמה לצער ולתמיהה בבית הספר, שכן לדעת הכול הייתה ראויה להמשך לימודיה. לא נרצה לספר כאן את אגדת שלגיה, כולל תפקידה של האם החורגת, כי אכן מתה אמה בהיותה בת שמונה שנים ועיקר חינוכה אחר כך הופקד בידי האם החורגת, וזו לא סייעה במיוחד להתפתחות הבת ואף לא עודדה אותה. וכפי שקתלין מספרת ביומנה, הייתה האם אומרת: בכל פעם שהיא פוצחת בשירה אני רוצה לומר לה Shut up.

אך נראה שאישיות היא דבר הגובר על כל מכשול. בתור טלפונאית התחבבה כל כך על חבריה לעבודה וכן על מנויי הטלפון, עד שהיו כאלה שהיו פונים למרכזיה רק כדי לשמוע את קולה (מדברת, לא שרה). פעילותה המוזיקלית אמנם לא התפתחה במיוחד אך גם לא פסקה מפאת עבודתה הפשוטה שאין לה כל קשר למוזיקה. היא שרה במקלה, ליוותה בפסנתר ואף הופיעה פה ושם ורכשה לה ידידים מבין המוזיקאים. רק בהיותה בת עשרים ויותר חשבה להתמסר לשירה ולהתפתח כזמרת סולנית. עיצובו של זמר הוא דבר ממושך וקשה, אך כיוון שניחנה באופי חזק ידעה את רצונה, החלה לעבוד ולחתור אל

המטרה: שעורים בפיתוח-קול, ולאחר זמן הופעות בערי שדה. מוזיקאים וקהל כאחת הבחינו מיד בקול הנדיר וניבאו לה עתיד. המורה שלה, רוי הנדרסון, כותב כי היו לה מערות תהודה גדולות במיוחד בלוע, וייתכן שזוהי מתנת הטבע שנתנה לה את הבסיס לקולה. אך רק אחרי המלחמה (1946), לאחר שרכשה לה גם ניסיון בימתי, דרך כוכבה ממש. שמועה עברה אז בין מוזיקאים, מנצחים ואמרגנים כי נגלתה זמרת קונטראלטו חדשה והחלו להזמין להשתתף באירועים מוזיקליים. אך בזה לא תם עיצובה כאמן. אז עוד לא ידעה לנוע על הבמה, לשחק, לא ידעה מה לעשות בידיה. היא המשיכה ללמוד ולקבל עצות והדרכה. אפפו אותה תמיד אהדה ואהבה. כיוון שידעה את חולשותיה, לא ניסתה להסתירן אלא להתגבר עליהן, וכן נשארה תמיד צנועה וקשובה לאחרים. למעשה מעולם לא היתה "פרימה-דונה" עם כל השיגעונות והקפריזות הכלולות במושג זה. היא התמסרה והתמכרה תמיד למוזיקה שאותה שרה, אהבה אותה והתרגשה מיופייה עד כדי דמעות. ברונו וולטר מספר כיצד נאלץ להפסיק לא פעם את החזרות אתה על פרק הסיום ("הפרידה") מתור "השיר על הארץ" של מהלר, כיוון שהתרגשה כל כך מהמוזיקה עד שהדמעות הפריעו לה לשיר, ורק לאחר זמן למדה לשלוט ברגשותיה, ואז בכו המאזינים לה.

השם הבינלאומי – למעשה כזמרת האלט הגדולה בתבל באותה תקופה – לא סחרר את ראשה כשם שלא דכאוה שנות הפרך קודם לכן. היא אהבה את החיים על כל מה שהעניקו לה וקיבלה בסבר פנים יפות כל הנאה אך גם כל קושי. כאשר בשיא הקריירה שלה נתברר כי היא נגועה במחלת הסרטן קיבלה בקומה זקופה את כל קשיי הטפול המכאיב והמייגע, עודדה את הסובבים אותה והשרתה עליהם רוח הומור טובה. יפי קולה ופריחתה האמנותית לא נפגעו וכל עוד יכולה היתה לשיר, עשתה זאת בחן ובעומק. מותה בשנת חייה הארבעים ואחת לאחר שש שנות פסגה הכה את ידידיה ואת כל חובבי המוזיקה, אך השאיר בזיכרונם דמות של אמן גדול ואישיות גדולה. אפילו בצורתה החיצונית הלכה ויפתה עם התפתחותה כזמרת. היה בה כנראה אותו מגנט המחשמל בעצם נוכחותו ואנשים הוקסמו ממנה עוד בטרם השמיעה צליל אחד. היכולת לעורר חוויה עמוקה אצל אחרים היא מתת שמיים מחד, אך מאידך היא מורכבת מעיצוב ועבודה הנמשכת שנים ללא הרף. באישיותה חברו הנתון והנרכש והפכוה לאשר היתה. וטוב שמשוה מאלה נשאר אחריה בתקליטה.

הספר שיצא לזכרה מורכב ברובו מסיפור קורות חייה כפי שמספרת אותן אחותה הבוגרת ויניפרד, אשר עזרה לה בכל דרכה והיתה לה כפטרונית. ובחלקו האחר – רשימות לזכרה פרי עטם של כמה מגדולי המוזיקאים ששיתפו עמה פעולה. המעניינות שכיניהן :

רוי הנדרסון, שהיה מורה שלה ועזר לה עד השלבים הגבוהים ביותר של הצלחתה. רשימתו תעניין בעיקר את אנשי המקצוע. הוא מספר על העבודה הרבה, התרגילים, הבעיות הקוליות והדרכים לפתרון. אך מובן שגם הוא מייחס את גדולתה בראש ובראשונה לתכונותיה וליכולתה לעבוד וללמוד כל הזמן.

ג'רלד מור, שהיה אז גדול הפסנתרנים המלווים, וליווה את גדולי האמנים בעולם, גם הוא מספר על החוויות המיוחדות ועל התעלות הנפש שהיתה לו עת ליווה אותה.

בנג'מין בריטן, המלחין האנגלי הדגול, מספר על עבודתו איתה עת שרה בניצוחו מיצירותיו ועיבודיו.

ג'ון ברבירולי, שהיה ידידה האישי ובביתו הסתופפה תקופות ממושכות ממש כבת-בית, הוא גם זה שניצח על שתי הופעותיה האחרונות ב"אורפיאוס" של גלוק בקובנט-גרדן בלונדון, עת כרעה ולא יכלה להמשיך.

הוא מרבה לספר על ההומור והחוש לחיים הנהדר שלה. אגב, הומור זה בולט מאד במכתביה הרבים הפזורים בביוגרפיה והוא משעשע כשלעצמו.

ברונו וולטר הוא גדול המנצחים שאתו שיתפה פעולה. הוא סייע רבות להעמקת אישיותה והקנה לה את הרפרטואר של הליד הגרמני הרומנטי וכן את ביצוע מהלר. הקלטת "השיר על הארץ" של שניהם שייכת לכותל המזרח של המוזיקה.

לכל קוראי אנגלית אני ממליץ על הספרון מאד, ולכל חובבי המוזיקה אמליץ על תקליטיה. הם כוללים אריות, יצירות ושירים של פרסל, באך, הנדל, גלוק, ברהמס, שוברט, שומאן, וולף ומהלר. כמו כן תקליט מקסים שבו היא שרה שירי עם אנגליים. שכן אמן גדול באמת ישיר גם את אלה באופן מושלם. כיום (2014) מצויות כל הקלטותיה בקופסה של עשרה דיסקים בהוצאת Decca.